

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 24.

V Mariboru 11. junija 1868.

Tečaj II.

Odsek namestništva na slovenskem štirskem.

"N. F. P." piše, da hoče ministerstvo notrajnih zadev poslati v Trient namestniškega svetovalca z drugim potrebnim osebstvom; in hoče vedeti, da so za to že uradniki imenovani.

Prav je tako, mi laškimi Tirolcem tega ne zavidamo. Pa kar je tam prav, je tudi pri nas prav. Na štirskem nas je više 400.000 Slovencev, ki smo v enakem stanu proti Graški namestnji, kakor Tirolski Lahi proti Insbruški. Kar Tirolski Lahi dobijo, moramo tudi mi štirski Slovenci dobiti: odsek c. k. namestništva s potrebnim osebstvom z sedežem v Mariboru ali v Celju. Prepričani smo, da nam slavno ministerstvo notrajnih zadev to tudi da. Tedaj le zahtevajmo po pravni poti.

§. 19

temeljnih postav se pri nas tako izvršuje: V naši tiskovi pravdi smo dobili 5. maja t. l. nemško razsodbo s poveljem, da jo moramo dati natisniti v 8 dnevih na prvo stran našega lista. Proti temu povelju smo taki 6. maja odposlali rekurs, v katerem smo navedli važne vzroke, iz katerih nemo-remo in nečemo tiskati v naš slovenski list nemške razsodbe in smo obenem prosili za slovensko razsodbo. Na ta rekurs smo 1. t. m. prijeli slovensko razsodbo in obenem tudi povelje, da moramo v 8 dnevih plačati za pre-stavo 2 gld. 10 kr., če ne, bomo eksekutirani. "Nard. list." ki so temu posvetili posebni uvodni članek, pravijo da je to naj novejši vladni vradni škandal cislajtanski. — Tudi proti temu povelju smo napravili rekurs. Tako je pri nas s §. 19. "Primorec" pa piše o tem to le važno no-vico: Ministerstvo nauka je zaukazalo, oziraje se na §. 19 da ima koperska gimnazija vprihodnje čisto laška biti in koperska gimnazija je v Istriji, Istrija pa ima okoli 50.000 Lahov in nad 190.000 Slovencev. Slovenski jezik ima po tem ukazu to veliko pravico, da se ga v pro-stih urah sme učiti, kdor se ga hoče, obvezan pa tega no-beden ni; in kdor bi dobil iz slovenščine slab red, ne sme mu ta red nič škodovati, pa tudi se v spričalo ne zapisati. To so čuda, ki jih dela §. 19.

Svečanost pokladanja temeljnega kamena českemu gledišču v Pragi.

(Dalje.)

Pred tretjim oddelkom prevoda je šla banda praških mestjanskih granadirjev in za njo više 3000 dijakov. Prvi so jezdili, za njimi je šla naj prej banderina straža z golimi sabljami za to so šli dijaki v kostumih iz časa tridesetletne vojske, v kostumih slavije in srbskih dijakov s fesi (malimi črlenimi kapami) na glavi in za tim še drugi dijaki. Zadnji izmed teh so imeli violetno žamatne kapice s sivo kožuhovino orobljene, na prej na kapah so imeli male grbe, na katerih je bilo znamenje fakultete, ktere so kateri bili. Srce je moralo vsakemu veselja igrati, ko je videl ta res velikan-ski prevod dijakov velike bodoče naše inteligencije in nade!

Za dijaki je naj prej šel mlinarski ceh, ki je seboj peljal na lepo okinčanem velikem vozu, ktere ga so vlekli četirje lepi in bogato okinčani konji sivci, velik model umet-

nega mlinarja. Mlin je zmirom mlel, dokler je prevod trajal in prazniško oblečeni mlinarski fantje so pri njem izvršavali svoje mlinarske posle. Vsi mlinarji in jihovi fantje so bili v svoji navadni prosti mlinarski obleki z belimi kapami. Za njimi še je šlo mnogo drugih cehov v svoji navadni obrtniški obleki med njimi tudi strojarji, kožarji ki so seboj peljali lep voz, na katerem so imeli vse svoje strojarsko orodje, tudi male deklice s modro-črleno-belimi pasci so bile na vozu; češka bandera pa je bila napravljena prav umetno iz neobdelanega usnja.

Naj doljši del prevoda so činili pevci iz Česke in Ma-ravske, bilo jih je namreč 74 društev. Jihova bandera so bila skorej vsa iz črleno-bele svile in obilno s zlatom in srebrom štikana. Vsa društva so bila s živim klicem "Slava pozdravljena in posebno zlo se je vikalo moravskim društvom" "Slava Morave". Pozdrav, ki se je ravno tako živo od strani društev odgovarjal. — Za pevci se je prevod pretrgal in v njega so stopili gosti, ki so doslej pod lepim paviljonom bili; za njimi so šli deželni poslanci, po tem po-slanci okrajnih in srenjskih zastopništev, gospodarskih društev izposojilnih kas.

Pri slovesnem obelisku, ki je stal pri erkvi sv. Uršule, so stopila v prevod ženska, pevška društva, gosp od "Ume-lecke Besedy" in pevsko društvo "Ludmila". "Typo-graficka Beseda" je imela seboj lepo okinčan velik voz, ktere ga so vlekli 4 lepi in bogato okinčani konji, in na kte-rem je bila mala preša za tisk in na kateri se je po celi poti tiskala slovesna pesem, ktere se je 30.000 natisnolo in med ljudstvo razdelilo.

Zdaj je došla "Umelecka Beseda", pred ktero je jezdil ščitonoša, ki je nesel društvena znamenja, okol njega in za njim so šli lepo oblečeni paži noseči znamenja igravske in obrazivne umetnosti, pred njo, kakor, tudi pred vsakim sle-dečim društvom je šla muzika, došlo je zdaj društvo umetnosti in zavodov, za tem deputacije in člani českega narodnega gledišča v lepih različnih in bogatih kostumih; za njimi so šli srenjski zastopniki iz Karolinškega dola, Smibova in Više-hrada zadnjič pa srenjski zastopniki kraljevskega mesta Prage. Tim so se pridružile venčane gospodične iz Hane in dolgi red domačih venčanih gospodičen in gosp, za temi so šle deputacije družeb znanosti in za njimi praški in mnogi drugi oboroženi mestjanski vojaki in dežele.

(Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Mačka v vreči (žaklju), vaga pri hiši.

Mnogokrat se čuje, da dober gospodar prej, ko kaj kupi, reče: "To moram še prej dobro pogledati, mačke v vreči ne bom kupoval". —

Marsikteri prav zvito dokazuje vsak dan in pri vsaki pri-ložnosti, da bi se po tem pregovoru vsikdar moralo ravnati. On pregledava dobro vsak kozarček vina, ktere ga mu je kré-mar naljil in pretehta na tanko, ali je mera popolna in vino čisto, in še ga le pije, kedar je tudi nos svojo dolžnost storil in zdrav duh vina potrdil. — Vse to stori naš dober gospodar samo zato, da dokaže da noče kupiti "mačke v vreči". Ravno iz tega vzroka preišče tudi v krémi vse žemlje, ktere se na mizi nahajajo, dokler ne najde take, ktera ni premehka ne pretrda, temoč taka, kakovo on naj

bolj ljubi t. j. malo krhka, — „ker mačke v vreči“ nanoben način noče kupiti. —

Žalibog je vendar poleg svojega dobrega vodila cenino in zavolj ognja varnejšo pipo za tabak zamenil s dražjejo in zavolj ognja nevarnejšo smodko (cigaro) in pri ti reči mačko v vreči — jemu celo nepoznano in drago smodko zamenil z že privajeno pipo, samo, da tudi on puha tabak po šegi.

Napako, katero je pri tem storil, hoče sicer pri kupovanju smodke s tim popraviti, da preišče z naj večšo previdnostjo vsako, samo da ne bi kupil take, ktera, kakor pravi „ne vleče“. —

Ker mu mali košček tabaka, od kterega še mora ospiču odgriznoti in izplunoti in zadnji četrt celo neporabljen odvrči — kar vse prav dobro ve — na leto precej drago dojde, tudi če celo leto prav pravilno puha, da, mnogokrat tako drago, kot pol ali celo dače, ktero na leto plačuje. To vendar vse celo nič ne dene, ker če si okol novega leta kupi novi koledarček, spet gleda, da pri tem one nepotrebne stroške nekoliko poravnja, in zatoraj si koledarček mesto za 30 kr. za 20 kr. kupi; tudi pri tem kupu noče kupiti „mačke v vreči“ zatoraj do meseca februarja in si pomaga brez koledarčka kolikor je mogoče in tedaj si izbere še le takega, ki je meseca januarja vreme naj bolj prorokoval. Žalibog ne pretehta in ne pregleda vsikdar v svojem gospodarstvu vse tako natanko, tukaj mu splava marsikteri goldinarček po vodi po neprehtanem ravnanju, in pri svojih vredbah in podvzetjih je mnogokrat podoben onemu možu, ki je prižgal za 1 gld. bankovec, in iskal zgubljen krajcar.

Tudi drugim gospodarom se večkrat pripeti, kateri niso tako zviti ko ta prebrisaneč, da si kupijo „mačko v vreči“ brez da bi to opazili, in da tudi večkrat mačko v vreči prodajo in se strašno jezijo, ako mislijo da so kakošno malenkost za pol krajcarja predrago kupili, če so ravno mnogokrat pri večših kupih zlo nestrogi, samo zarad stare navade in mnogokrat tudi iz lenobe in malomarnosti.

To se mnogokrat zgodi pri prodaji takih gospodarskih pridelkov, kateri se težko vagajo kot seno, slama, detela, živa ali itd. in vendar je vaganje jedina varna mera, po kateri se naj gotovejše določi prava vrednost vseh gospodarskih pridelkov. Pri prodaji takih stvari naj večkrat odloči samo okomera, in tukaj proda gospodar naj večkrat „mačko v vreči“ in skoraj vsikdar na svojo škodo. Kupec, kateri vsak teden, ali morebiti celo vsak dan tako blago kupi, je v tem dobro vaje in zatoraj tudi naj rajše kupi od kmeta po okomeri, ker pri takem kupu vsikdar padne dobiček v njegov žep. (Konec prihodnjič.)

Bučelarstvo.

Bolezen bučel. Pri bučelah nahajamo dve bolezni, iz prehladenja namreč, vlage in nezdravega medu postala griža, in gnjila zalega (Faulbrut), ktera je za druge buče zlo okužljiva. Panji, ki so z gnjilo zalego okuženi, morajo poginoti, če ne prej po 2—3 letih. Proti taki bolezni drugega zdravila ni, kakor da se buče iz panja vzamejo, v drugega čistega prenesejo in s toplim medom krmijo. Zdravila, ktera so že od nekaj stari bučelarji priporočali, nimajo nobenega vspeha. Tako imenovana besnoča, za ktero buče s močnim trganjem poginjajo, je posledek strupa, kterega so se buče ali iz strupnega bilja ali iz kake druge stvari nazižale. Tako imenovana roženost ali grbavost (*Büschelkrankheit*) ni nobena bolezen, ker tako nasmišljeni izrod ni nič drugega, kakor nakupljeni pelud (*Blumenstaub*). G. L.

Stanko Vrazova literarna zapuščina.

Poroča F. Kočevar.

(Dalje.)

Kar se slovstvene vrednosti spisov umetnega blaga tiče, o tej ne bom poročal. Kritika ni moja stvar. Spisi leže brez vsakega reda na kupu, kakor seno na navlju. Tu je zvezek, tam sešitek, tam opet mal almanasec, tu je krpica papira, tam opet cela, dva, trikrat prelomljena pola, tu je nekaj odstriženega, tam nekaj odtrganega ali prilepljenega. Mnogo spisov je s svinčenko spisanih, in ta spisava se je v teku časa tako razmazala, da se neki spisi celo več brati ne morejo, kar je posebno pri neklih narodnih pesmih zelo škoda. Spisi so spisani veči del v Bohoričici in Gajici, deloma pa tudi v Metelčici in Danjčici, neke prekmurske narodne pesmi tudi v pravopisu magjarskega jezika.

Kolikokrat smo mi Slovenci zadnjih trideset let pomanjkanje dušne hrane trpeli, ne vede za ta bogati zaklad, ki ga nam je St. Vraz nakopil. Bila mu za to večna slava in stoterna hvala od nas jegovih potomkov!

Da je v rokopisu razun St. Vrazovih umetnih umotvorov in prevodov tudi tolik broj spisov drugih pisateljev, bi jaz iz tega tolmačil, da je St. Vraz brž ko ne imel nakano, vse te spise v kakšnem almanahu izdati. Sicer to misel nisem našel nikjer v rokopisu napomenjeno, pa vendar bi sodil tako, celo če se še to v obzir vzame, da se je pred letom 1848 na Hrovaškem marsičesa natisnoti smelo, kar bi se bilo na Vaši strani Sotle gotovo zaplenilo bilo.

Cela literarna zapuščina St. Vrazova tako hrvaška kakor slovenska je lastnina matice ilirske. Slovenski del zapuščine, kakor sem ga opisal, leži zdaj pri gospodu profesorju Fr. Erjavcu v prirodoslovnem kabinetu zagrebske velike realke, kjer je precej varen proti nesreči ognja. Kolikor sem pozvedel ne kani matica ilirska slovenski del St. Vrazove literarne zapuščine izdati, ampak pripravna je drage volje rokopis matici slovenski odstopiti. Naj bi tedaj naša matica gospoda Fr. Erjavca, ki je že tak jen mandatar za Zagreb, še posebno v to ime pooblastila, da rokopis formalno od matice ilirske prevzame.

Kar se narodnega blaga, posebno kar se narodnih pesmi tiče, bi morala ena prvih skrbi naše matice ta biti, da se pod njeno egido in nadzirateljstvom naberejo in izdajo vse naše narodne pesmi, in da v to ime potrebne priprave precej odredi. Za narodnimi pesmimi morale bi priti na red narodne pripovedke, narodni pregovori, narodne igre, vraže in sploh vse narodno blago. Ne ena narodna drobtinica ne bi smela iti pod kvar. In to vse bi bil pristojen appendix k našemu velikemu slovarju, ki ga gospod Levstik v natis vreduje.

Kar se pa še posebe umetnega blaga St. Vrazove slovenske literarne zapuščine tiče, si ne morem kaj, da ne bi k koncu še to opazko pridodal, da po mojem mnenju spisi v tej obliki, v kateri se v rokopisu nahajajo, niso za natis. Ne zavoljo tega, ker so mnogi umotvori le prvi načrt, le površni osnutek, ti bi se lahko odločiti mogli; ampak zavoljo tega, ker je jih pretežni del spisan v vzhodnem slovenskem narečju. Med tistim časom, ko so se spisali in med današnjim leži en cel človeški zarod, leži celih pet in dvajset novičnih tečajev, leže zraven njih vsa druga mnogotera slovenska dela, ki so v zadnjih tridesetih letih na dan prišla, in našemu knjižnemu jeziku poseben značaj vpečatila. Vodnik in Prešern, posebno pa Novice so kranjsko gorenščino v našo knjigo kot pismeni jezik vpeljale; in danas stoji vsa slovenska pismenost na temelju kranjske gorenščine. Po mnogem prerivanju po knjigah in časopisih se je to po sebi dosta rogljato slovensko narečje še precej ogladilo; kakor se oglađi n. pr. oster kremen, ki ga povodnje po produ brusijo. V enem leta 1844 St. Vrazu od nekega vzhodnega Slovenca pisanem listu se pisatelj na Novice toži, da mu vsak jegov dopis kranjčijo. Če ravno je od vseh poznateljjev našega jezika priznано, da je vzhodna slovensčina izmed vseh slovenskih narečij leksikalno naj bogatejša, gramatikalno naj čistejša, in v svojej dikeji naj bolj slovansko-značajna, in zraven tega tudi koroščini in dolensčini bliža nego gorenščina, vendar prevage v naši knjigi nikdar več zadobila ne bo. Le St. Vraz, ki je deset let pred Novicami pisati začel, bi bil mogel jo, da se ne bil pozneje ilirščine poprijel, na književni prestol posaditi! In to je gotovo, da so St. Vrazovi leta 1833 spisani slovenski umotvori, kar se jezika tiče mnogo bolj, kakor Novični od leta 1843. Danas ima vzhodna slovensčina le še to nalogo, da po časih v naš knjižni jezik vteka, ter s tem svojim vtekanjem jegov še dosta skaljen tok čisti.

Vse to skupaj vzeto me nuka na ta predlog, naj se umetno blago St. Vrazove slovenske literarne zapuščine pred izdanjem, kar se jezika tiče, po kakšni vešti roki revidira. (Dalje prihodnjič.)

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

10. Pogosto se vendar more opaziti, da je zamenljiva veljava kterih izdelkov večja ali manjša od dela; to more se dogoditi, kekar je teh izdelkov bolj ali manj potreba,